

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՐԿՐՈՐԴ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՌԵՒՏԻԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ դրուած 100: Վեցամսեայ գին դրուած 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ տարաբար ցուց գանձոցին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուի:
Այս Լրագիրը տան չարաքի օրերը կը հրատարակուի:

Պօշխն դուրս գալով Լրագիրներուն փողային ծախքը տանոցին վրայ է:
Իր շահին համար չուր մը հրատարակէ ու ցոյց դիտի վճարէ տոյն 40 փողայ:
Նորադրու գրող ծանուցուած ձրի է: Գաւառէն ելած նամակներուն փողային ծախքը իրեցը դիտի վճարէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Տաճկաստանի և Յունաստանի մէջ տեղ եւ զանազան վրայով ինչ զանազան միջոցներ բռնութեամբ նէ արգէն ամենուս յայտնի է: Յունաստան այս միջոցներուն մէկն ալ չնդգուցնելով կ'երեւայ որ անոր միտքը ուրիշ բան չէ, հապա առանկով ժամանակ անցունել է. յուսարով որ անակնկալ աւանակ մէկ բան մը կը պատահի որ բարձրագոյն դուռն պահանջած հատուցումէն կամովին ետ կ'ելնայ: Եթէ ներքին խորհրդարանը ժամանակ մը որչափ որ կըցաւ նէ ուղղակի այս վէճին վրայով բարձրագոյն դուռն հետ թղթակցեցան, ետքը դարձաւ Նեմէշի տէրութեանը, ուղեց անոր միջնորդութեամբ վէճը խաղաղի, ասան մին ալ առանկով անցուց, վերջապէս Սէթէրի իշխանին խորհուրդին ալ չնդգուցնեց: Յետոյ Սէթէն թագաւորը ան ձամբ Ռուսի կայսեր հետ թղթակցեցաւ. որպէս զի Ռուսի կայսրը մանայ այս գործին մէջ, և բարձրագոյն դուռն հաշտեցունէ իրեն հետ: Քանի անգամ, քանի որ այս վէճը ելեր է, հինգ տէրութեանց դեսպաններն ալ բարձրագոյն դուռն իրաւունք տուին այս ցաւով գործին վրայով, իրենց տէրութիւններուն կարծիքը իմաց տալով Յունաստանին: Սէթէն թագաւորին Ռուսի կայսեր գրած նամակին պատասխանը անցեալ շաբթու ցաւ մարտի փոխարէն հասեր է հոս տեղոյ Պ. Վիգով դեսպանին: Նամակին միտքը ամենեւին համեմատ է առաջին երկու անգամ այս վէճին վրայ կայսեր յրացեցած կարծիքներուն, այսինքն իրաւունքը գրե խոսին բարձրագոյն դուռնը կուտայ և հարկ է որ կ'ընէ բարձրագոյն դուռնը, իւր պահանջած հատուցումը ըստ սրժանւոյն առնէ: Եթէ ներքին կառավարութեան է Նաեւ Ռուսի կայսրը գործանք մը ցուցուցեր է նոյն նամակին մէջ որ, Յունաստան աւար կարծիքները արդէն ճանչնալով, դարձեալ դիր կը գրէ անոր որ միջոց մը գտնայ այս վէճը խաղաղեցնելու: Վերջապէս Ռուսի կայսրը ասանկ կը լրջնորդէ իւր նամակը. կը յորդորէ Սէթէն թագաւորը, որ չի ուշացնելով Բարձրագոյն դուռնը պահանջած հատուցումը տայ:

— Սպարապարտի մէջ չօղբայի ձայնը ելլալէն ի վեր Շիրազ և Վիքի Յունաստանի նաւահանգիստները չէին կրնար մանաւ առնէ մեկնող շոգենաւերը իրենց հրամանադիրները մարտը նշանակուած չլլալուն: Բայց հիմա, Յունաստանի առողջութեան ատենը թղթաւորութիւն կ'ընէ շոգենաւերուն, որ մանան յիշեալ նաւահանգիստները. թէ որ ձամբ բան մէջերին չօղբայի հարուած չէ պատահեր նէ 11 օր չառանկին ընեն. իսկ թէ որ շոգենաւերուն մէջ այն անտէն բռնութեամբ մարդ կայ նէ, Սիրայէն Տէրտու երթան և Վիքիէն ալ Սարաւանի:

Նաեւ Վիքիսանդրիա 10 օր չառանկին հաստատած են ասկէ գացող շոգենաւերուն, որոնց հրաւանագիրը մարտը նշանակուած չէ:

— Նիցեալ ուրբաթ գիշերուան կրակը որ կ'ետիկ փաշայի հայոց գլուխը մոխիր դարձուց, շատ ցաւ տուաւ բոլոր ազգին, որովհետեւ Սպարապարտի մէջ գտնուած ազգային գեղեցիկ և ընդարձակ դպրոցներէն մէկն ըլլալէն ի զատ՝ քիչ ժամանակէն ի վեր մեծ ծախք եղած էր վրան նորոգութեանը. իսկ կը յուսամք որ նոյն թաղը ազգասէր անձինքը առաջընկէն աւելի գեղեցիկ դպրոց մը կը կանգնեն այն տեղ քիչ ժամանակի մէջ, քանի որ իրենց սրբափն մէջ մտած է արգէն ուսումնասիրութեան եւսանդը:

ՊԱՆՏԱՏ: Հոկտեմբեր 14 թուականով այս քաղաքէն եկած գրութիւնները անանկ կը ծանուցանեն որ, Շէմար Ներսիս կոչուած արաբներուն համբաւաւոր Սթուք անուն գիտաւորը, որ նեւ գաւթեամբ Շէքը Սէփիսը աղաններ էր, ինքն ալ իւր այս անորեւթեանը փախուիւր առաւ: Հոկտեմբերի 12 ին երբոր Տալիալիէն կը գտնուէր, փաշայի անկանն զօրաց հետ սրոնց օգնութի կ'ընէր, այն տեղերը աւաղակութիւն ընող Մնացեալ և Օլէյտանները հալածելու, յանկարծ աղանիտոյի զօրքերը վրան յարձակելով աղանների գիւրքը, ու իւր մէկ Հաճար անուն ազգականը և այս երկուքին գրեւին ալ Նէփիս փաշային բերին:

— Սուսուլէն եկած գրութիւններն ալ ցաւօք կը ծանուցանեն որ՝ Գալա հիւանդութիւնը գլխովին անկէ հեռացած կարծես ինչ զուր ելեր է. ուրովհետեւ նորէն քանի մը հոգի այս հիւանդութեանը զոհ գացեր են: Փաշան խիստ արգիլեր է որ որ և իցէ տեսակ պտուղ ձմերանոցը չի մանայ. քանզի մեռնողներէն երկուքն ալ զօրքերէն է եղեր:

— Նէփիսի կառավարիչ Վիլի փաշայի զօրապետներէն Սուսուլա Գալա անուն մէկը Սուսուլ գաւցեր է, որ այն տեղի կուսակալութեան մէջ գլխուղ բնակիչները յանդէս յանուանէ գրի առնէ. որպէս զի առաջիկայ մարտի սկիզբէն այն տեղի մարդիկն ալ նոր բարեկարգութեան, (թանգիմարթի), ներքեւ մտնան: Այս ըսելով մեծ ուրախութիւն պատճառներ է այն տեղի բնակիչներուն. որովհետեւ շատ ժամանակէն ի վեր մեծ անձկանօք առանկ կարգադրութեան մը կ'ըստանէ եղեր բարձրագոյն դուռնէ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ: Շարահանգիստի: Մտք Տէօփլէթ խանը Սէֆէհաէն ելլալու և Վէհրան գալու ատենը՝ այն տեղի կուսակալութիւնը փոխաւորաբար իրեն երկրորդ տղուն յանձնեց, որ զօրաց Գիլէի աղա կամ պարտաւոր էր, և պաշտօնին անունէն համառօտելով սովորաբար Սալար խան անունով կը ծանցուի: Պարսկի կառավարութիւնը, որ գուցէ ասկէց աւելի դժգոհ էր քան թէ աւար հօրմէն, յարմար չի գտնելով որ ասիկայ այն պաշտօնովը ձգէ, Վէհրան կանչեց. բայց Սալար խանը յայտնապէս տէրութեան հրամանին դէմ անհաղաթութիւն ըրաւ. և գործքերէն իմացուեցաւ որ շահին կամայն ալ բացէն դէմ պիտի կենայ: Երբ հօրը իշխանութեան ատենը իր խօսքը շատ անցուկ էր գաւառին մէջ, անով շատ ալ ըստակ դիպած էր. և հիմա այս ստակները գործածեց, Պարսկաստանի հիւսիսային կողմը բնակող թիւրքմէները իրեն կուսակից ընելու. որ կառավարութիւնը իրեն հրաման ըրած էր ասանք զսլելու և հնազանդութեան ասկ խօթելու. և այն առանկն ալ յատուկ պատրաստութիւն կար ասանք վերջ երբեք. և անհաղաթութիւն իրանին խառնութեամբ պատմեց: Հազարէն և Վազրէն ցեղերէն ալ զինուորներ գրեց, և Ղաֆէր Բուլի խանը որ Պաշտուր կը նստի, և այն կողմերը շատ ուժի և խօսքի տէր է, երկու կողմէն իրեն օգուտ տեսնելով Սալար խանին կուսակից եղաւ: Ղաֆէր Բուլի խանը իրեն իշխանութիւնը աղաւ և անկախ կերպով մը կը կառավարէր. և Սալար խանին վրայ այնքան ուժ չէր տեսնել որ կասկած ընէ անկէց թէ իրեն անկախութիւնը ձեռքէ կ'երթայ, թէ և Սալար խանը խորասան բոլոր իր ձեռքը առնէ: Վրկէց զատ՝ մէջերին ազգականութիւն ալ կար: Սալար խանը Ղաֆէր Բուլի խանին քոյրը առած է, և Ղաֆէր Բուլի խանը՝ Սալար խանին աղջկէն ընուն մէկը առած է:

Այս երկուքը մէկ ըլլալով՝ մշտնջենաւոր կերպով ձեռք կ'առնէին այն արտօնութիւնները որ Մտք Տէօփլէթ խանին առժամանակեայ կերպով տրուած էր այն երկրները կառարեալապէս խաղաղեալ համար: Յայտնի է որ շահը չէր կրնար ներել որ այս կերպով իրեն իշխանութեանը պղծատիւն ըլլալ: Սանաւանդ, կը կարծուէր որ հարաւային կողմէն գաղտնի մէկ օգնութիւն մըն ալ կայ Սալար խանին ապրտամբութիւնը զօրացնելու համար: Մանկ գաղտնի օգնութիւնները որ հարաւային կողմէն օգնութիւնները որքան զօրաւոր ըլլան ալ նէ ուրիշ բան մը չէին կրնար ընել, բայց թէ Պարսկի կառավարութեանը ընկերները և Վերջին ալ ամենեւին երկրաւոր յուսով չի կայ որ ապտամբներուն համար գէշ կ'ըլլայ: Վերեւի որ յուսացածնիս պիտի ըլլայ կ'ընէ այս բանները գրողը. որովհետեւ Սալար խանի ձեռքը եղած զօրքը առայժմ անգործ կ'եղած են. մանաւանդ որ զէմբրին ելլող թագաւորական զօրքը շատուոր ալ չեն: Սերտիկ Խորահիմ խաղաղ հետը ամենը երկու հազար հինգ հարիւր հոգի ունի. որ շատ փառանքի մէջ կ'իշխային, թէ որ թշնամին հետերնին պատերազմելու ըլլար նէ. որովհետեւ տեւ ապտամբ զօրքը բազմութիւն և կարիք և ձաւ պիտի են, և այն տեղերուն ամեն կողմերը շատ աղէկ գիտեն:

պով ձեռք ձգել կ'ուզէին այն արտօնութիւնները որ Մտք Տէօփլէթ խանին առժամանակեայ կերպով տրուած էր այն երկրները կառարեալապէս խաղաղեալ համար: Յայտնի է որ շահը չէր կրնար ներել որ այս կերպով իրեն իշխանութեանը պղծատիւն ըլլալ: Սանաւանդ, կը կարծուէր որ հարաւային կողմէն գաղտնի մէկ օգնութիւն մըն ալ կայ Սալար խանին ապրտամբութիւնը զօրացնելու համար: Մանկ գաղտնի օգնութիւնները որքան զօրաւոր ըլլան ալ նէ ուրիշ բան մը չէին կրնար ընել, բայց թէ Պարսկի կառավարութեանը ընկերները և Վերջին ալ ամենեւին երկրաւոր յուսով չի կայ որ ապտամբներուն համար գէշ կ'ըլլայ: Վերեւի որ յուսացածնիս պիտի ըլլայ կ'ընէ այս բանները գրողը. որովհետեւ Սալար խանի ձեռքը եղած զօրքը առայժմ անգործ կ'եղած են. մանաւանդ որ զէմբրին ելլող թագաւորական զօրքը շատուոր ալ չեն: Սերտիկ Խորահիմ խաղաղ հետը ամենը երկու հազար հինգ հարիւր հոգի ունի. որ շատ փառանքի մէջ կ'իշխային, թէ որ թշնամին հետերնին պատերազմելու ըլլար նէ. որովհետեւ տեւ ապտամբ զօրքը բազմութիւն և կարիք և ձաւ պիտի են, և այն տեղերուն ամեն կողմերը շատ աղէկ գիտեն:

Թագաւորին կողմէն այս կողմերուն համար սահմանուած զօրքը միայն այս յիշեալ 2500 հոգին չեն. ասանք ընկ յառաջագահներն են. երկու գունդ ալ հետեւակի զօրք կայ. և ասանք ամեն մէկին հետ հինգական հարիւր ձիաւոր, և տասն և երկուքական ալ թնդանօթ կայ. ասանք ալ պատրաստ են ելլելու: Վաղին գունդը, որուն զօրապետն է Իմիր Սուհամմէտ Վիլ խան, օգոստոս 21 ին ձամբ բայ ելած է. երկրորդ գունդին զօրապետն է Համադ Սիրաւ. բայց պատերազմական գործողութեց հոգը յանձնուած է Սերտիկ Սամուռն խանին, և պատերազմին ինչպէս ըլլալուն հաշիւը անկէց պիտի ուղղուի: Սոր զօրքը շահը մէկիկ մէկիկ աւքէ անցուց հանգէտով. և անկէց ետքը օգոստոս 23 ին ասիկայ ալ ձամբայ ելաւ: Այս պատճառով շահը Նիսիսիան ըստած գեղի ամբուռան պարտէն ելաւ, քաղաքին աւելի մօտիկցաւ. և Նիկեարիս գան պարտէզին պարտը բնակեցաւ: Շահին առանկ տեղը փոխելուն համար հաճէ Սիրաւ Վալա սի փախաբայն ալ իր բնակարանը փոխեց: Վարդա սոպատ գեղի ունեցած պաշտար եկաւ: Վրտարին տէրութեանց դեսպաններէն շահին հետ մէկ տեղ իր բնակութիւնը փոխող գտնուեցաւ միայն Սըրաւանդի տէրութեան Պարսկաստան նորոգ գործաւ կալ Սարգիս կամար: Սարգիսը Վէհրան գացին. և շատ շանցիք ինքն ալ հոն կ'երթայ: Ռուսաց տէրութեան դեսպան Տօլիորուքի իշխանը, և ինկիլիզի դեսպան Շէյ Քօլօնը տակաւին իրենց ամառանոցն են, և ամիս մըն ալ հոն մնալու միտք ունին: Ինկիլիզի դեսպանը խորասանի կուսայն պատճառաւ Պարսկի երկիրը կեցած է. 18 ամիս մը կայ որ հրաման առած է իր կառավարութեանէն որ ինկիլիզու գաւառաց. և հիմայ խորասանի բանը առաջիւղ պէս ծանր չերեւելով իրեն, կը խորհի որ սեպտեմբեր 20 ին ինկիլիզու գաւառաց:

Այդպես՝ ըստ մեր հրատարակության , որ Ղեհրանու մէջ զօրքը գլուխ քաշեր խռովութիւն հաներ են : Այսիկայ Զորահաւաք արմատական խռովութիւնը հրատարակեր էր . մենք ալ անկէջ առնելով մեր լրագրոյս նախընթաց թիւերուն մէջուն մէջ հրատարակեցինք : Հիմա յիշեալ լրագիրը այն կողմն րէն թուղթ առեր է . որ կը գրէ թէ , կը զարմա նամ թէ տասնի թեթեւ բաներ ծանր բանի մը պէս ցրլնելով պատմութեան գիտաբանութիւնը ինչ է . բայց ստիճանէ բանը ծանր ցրլնեցեր են , ես ալ հարկ կը ստպեմ՝ կ'ըսէ եղածին պէս պատմել :

Պարսկից կառավարութիւնը մինչեւ հիմայ իրեն ներքին անստեղծութանը վերաբերեալ գործերը կաշ-
դի գնելու վրայօք որքան աշխատեցաւ ալ նե՛կ թէ՛
տուրք ժողովը և թէ՛ զօրաց ամսականը ճիշդ իր
ժամանակին տալը տակաւին չի կրցաւ շնոկել, ինչ
պէս որ Եւրոպայի տէրութեանց մէջ շնոկուած և
կարգին գրուած է ։ Սոնուանդ այս տարի իջեալ
հիւանդութեանը և անկէջ ծագած երկիւղին պատ-
ճառովը եկամուտի վերաբերեալ քանի մը կտոր
բաները պէտք եղածին պէս չի նայուեցան , և ետ-
քը իրենց առաջին կարգը քիչ մը դժուար մտան ։
Սյարաքաղաքին մէջ այս միջոցիս սովորականէն ա-
ւելի զօրք կային , և ասանկ եղած տեղերը անկարե-
լի է որ գոնէ թէթեւ մէկ անկարգութիւն մը չըլ-
լայ ։ Առաջիկայ եղած շփոթը վերջընելու համար
բնապէս պատահած դժուարութիւններուն վրայ
նոր դժուարութիւններ և արգելքներ ալ այս պատճա-
ռովս ելեցաւ , և բանը լիջ մին ալ սրճութեցաւ ։

Այս առանկ ըլլալով՝ զորքը իրենց ամառականն մնացած առնելիքնին ըման առնելու համար համբ ըբրութեամբ կ'ըստատենին որ դուռնի գաւառներէն տէրութեան Գանձուհ համար դալու ստակները ժողըլին ու գան : Այս միջոցս քանի մը խռովարար մարդիկ ելան զօրաց մէջը ձայն մը հանեցին , թէ քանի մի օր է որ դալու ստակները եկած հասած են : Այս որ լսեցին նէ՝ զօրաց ամէն մէկ խումբը իրենց կողմէն մարդ ընտրեցին փոխարքային իրկեցին , որ ըստակնին սրուի : Առնց առանկ ընելը անկարգութիւն մըն էր . և փոխարքայն ալ ասիկայ երէտնին տալով կշտամբեց . բայց խոստացաւ ալ որ ինդիկնին շահին իմացընէ , և իմացուց : Քանի մը դաւառանքերէ եկած ստակ կար . շահը հրաման ըցաւ որ շուտ մը այն ըստակը զօրացը բաժնուի . բայց որովհետեւ անով առնելիքնին չէր լըմընեար , ուրիշ տեղերէն դալու ստակներուհ համար քանի մի օր ալ սպասել պէտք էր , շահը իր առանձին գանձէն ալ 75,000 թուման (3,750,000 դոլար) հանեց տուաւ որ առնելիքնին լըմընայ :

Կըսեն որ Խորասանի վրայ շահին գործ իրկեալուն ինկիլիզի դեսպանը դէմ կեցեր է : Թէ որ իրաւ է նէ՛ կամը իր ուղածին պէս չեկատարեալուն վրայ դ.գոհ եղած պիտի ըլլայ : Շահին մասնաւոր գոնէ ձուռն ստակը՝ ինկիլիզի ստակ էր : Երբ որ Պօնաւ բարդէն զորացաւ , որ զենքով դէմ դնելը , անհրէ նայր եղաւ նէ , ինկիլիզները ամէն տեղ իրենց կուսակից եւ Պօնաբարդէին թշնամի գտնելու համար երկաթ զէնքի տեղ ոսկի բանեցընելը հարկ սեպեցին . այն առեւել Փէթէ Սէլ շահին սուսած ընծայէին էր այս քառակուսի , որ հիմար ինկիլիզին կամացը դէմ Խորասանի վրայ երթալու գորացը թռչակ եւ ամառկան կուտայ այն շահին յաջորդ :

[illegible]

UPPER 1000

Ի ԴԱԼԻՄ : Դուքայի դուքսը՝ Քառլո Դուռոս
վիճի տի Պուռպոնի որ անդամները իր իշխանութեան
թեանը տակը գտնուող հայատակներուն ուղեւորվել
և որպէս թէ բռնադատելով՝ անոնց քաղաքական
պաշտուածիւններ և արտոնութիւններ շնորհեց, և
ինքը նոյն դքսութեան կառավարութեանը առ ժա-
մանակեաց խնամակարութիւնը Պ. Սէնճառուս
նախարարին յանձնելով Ստէնա գնաց, Ստէնա-
յէն հոկտեմբեր 5 ին մէկ յայտարարութիւն մը գը-
րելով լուքացիներուն կիմացնէ որ ինքը իր յօժար
կամաւը Դուքայի դքսութեան հրաժարուեր է,
և 1815 յունիս 2 ին Վիեննա եղած դաշնագրու
թեանը 102 երորդ և հետեւեալ յօդուածներուն
տնօրէնութեանը համեմատ՝ իւր իշխանութեան
երկիրը թօլքանալի մեծ դուքս արքայապետիւր
Էօքսլու երկրորդին յանձնել է. այսու դաշտին,
որ մինչեւ Բաւարի դքսութիւնը իրեն յանձնուի-
նէ, ինչպէս որ վերջիվերջաւ գաշնագրութեան մեջ
պայման եղած է, ինքը Դուքայի դուքս, և իր տը-
ղան տօն Սէնտինանտօն՝ Դուքայի իշխան պիտի զը-
րուցուին :

Թուրքանայի մեծ դուքսն ալ հոկտեմբեր 11 ին
յայտարարու թեամբ իմացուց լուքացւոյ, որ ի դու
քայի դքսու թիւնը Թուրքանայի դքսու թեանը հետ

միայաւ . ասիկէջ ետքը երկուքը մէկ իշխանութիւն
է . և այս թուովթա Ռիեդրօ Պաանէսքօ Ռինուէ
չինի Սարքէղն հետ իրիկէջ , որ Պ) Աէծաւօզան
Լուբայի կաւալարութիւնը անոր պիտի յանձնէր :
Լուբայիք , որոնց սէրը իրենց առաջին դքսին վը-
րայէն պաղած էր , այս փոփոխութիւնս սիրով ըն-
դունէցին . և թնգանօթներ նետելով պատիւ բրին
թօսքանայի մեծ դքսին կողմէն իրկուած մարդուն .
որովհետեւ յիշեալ մեծ դուքսին աղնիւ և աղատա-
սէր բնաւորութիւնը ամէնուն ծանօթ էր :

Աւքայու հրաժարեալ դուքսը՝ նոյն դքսութենը փոխարէն տարին մէկ միլէօն 200,000 ֆունդը (5,100 000 զուռուշ) ռոճիկ սիտի առնէ :

ԶՈՒՒՑՑԵՐԻ: Հսկամբերի վերջերը սօն-
ակրպոնայ կամ դաշնակից եօթն գաւառներուն դեմ
պատերազմը սկսելու ձայն կայ: Բայց ասպիշակներուն
զօրքը եվելնալուն տեղը օր առօր վրայ պահելը
կը ցրցնէ որ այս պատերազմի մէջ ասպիշակները չառ-
յաջողութի պիտի չի դառնն: Եւստայս ար ժրնէլ լը-
բադիրը Լ զօննա քաղաքէն առած նամակէ մը քա-
ղերալ հետեւեալ լուրը կուտայ:

« Եւ ըսեմք կ'ընէ՝ որ Ճինէվաացի հռոմէականներէն
ըր հաստատ մաքերնին գրած են պատերազմի չեղ-
ելուս : Արհօղիք բնակիչներուն մէկ մասն ալ նոյն
գիտաւորութեան վրայ է : Օտուրիս գաւառին ա-
բեւեւեւան կողման բնակիչները հիմախալ արտառնոյ
ընել սկսած են : Եւ Սէն Կալ գաւառը իրեն բաժ-
նին ինկած զօրքը տալու ամենեւին կամք չունի : Եւ
պիտի չի կրնայ ալ տալ : Այս ասանկ ըլլայ նէ պա-
տերազմին ծանրութիւնը ո՛ր քաշելու կ'ըլլայ : Յայտնի է որ Պէննա եւ Վոտ գաւառները : Կարեւ-
որ է ասոր համար ըլլայ որ հաս ղէնք բռնելու կա-
րողութիւն ունեցող մարդոց ամենքն ալ գլխաւոր
կը գրեն : Իայց այն ալ յայտնի չէ որ Վոտ գաւա-
ռին բնակիչները կ'ուզէն մի որ կրակէն շագանա-
ղը իրենք հանեն եւ ուրիշը ուտէ » : այսինքն՝ ուրի-
շին օգտին համար զինքը վտանգի մէջ ձգէ : Վոտ
գաւառին Իքսշալէն քաղաքին բաժինին ինկած զօր-
քը ամենը միաբանութեամբ հրատարակեցին որ «նա-
պէրպողապէ՛ր դէմ ղէնք չեմք առնել : Այս քաղաքիս
բնակիչները գրելովէ ամենքն ալ հռոմէական են :
Քանի մը կրակոտ եւ անխոհեմ մարդիկ ալ Վոտ գա-
ւառին կառավարութեանը առաջարկեցին որ խումբ
մը զօրք խրոխտի Իքսշալէնի վրայ : Ըսիկայ՝ մի եւ նոյն
գաւառի մէջ քաղաքական կռիւ հանել կ'ըլլայ : Եւ
այն ատենը Վոտ գաւառը իր մէջ հասած կռուու-
ղի ղեաղելով բարոյաւորն անհնարութեան մէջ կ'ը-
նայ Սմաքպողապէ՛ր վրայ ելելու : բանը մինակ պեւ-
նաղւոց կ'ընայ :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Միացեալ Նահանգաց զօրապետ Սթօք Ճէնէդալը տեսներով որ վերջին պատերազմէն ետքը ըրած զինուորը (միւթարէքէն) խաղալը թեան պտուղ չի բերաւ , սեպտեմբեր 11 ին նոյնն պատերազմի սկսաւ , և այս անգամ կըռիւլը անմիջապէս Մէքսիքո մայրաքաղաքին վրայ դարձուց 11, 12 և 13 օրը բանը անցալը գնաց . իր կողմէն շատ մարդիկ մեռնելէն ետքը իրեն ալ եա քաջաւիլ հարկ եղաւ : 14 ին Չափուլդէքէք ըստւած բըլըլը բռնեց , և անկեց , և Բաղէօէն և Բերդէն և Սան Բօգիմօէն սկսաւ քաղաքին վրայ ռումբ (կիւլեւ և խումպարո) նետել : Սանդա—Նինա յայտարարուած թիւնն մը հանեց որ Կուտուպուբա պիտի քաջուի , և պատերազմի պատրաստութիւնները անկեց պիտի ընէ . և այն իրիկունը քաղաքը պարպեց . որպէս զի իրեն հոն մնալովը քաղաքին բոլորովին կործանմանը պատճառ չի տայ : Մէքսիքացիները քաղաքէն դուրս ելածին պէս՝ Էքէրօ ըստւած մարդիկը , որ անկանոն զօրքերն են , ստիպել կերպորով յափշտակութիւններ ընել սկսան քաղաքին մէջ : Բաղաքին մեծերէն երկու հոգի Սթօք Ճէնէնդալին օգուցեցին որ ժամ մը առաջ քաղաքը մըռնէ . և այս գէշութիւններս խափանէ : Օջորպետը երկու Թիդանօգուլ խումբ մը զօրք խրկեց քաղաքը . բայց Էքէրօսները և ուրիշ քաղաքացիները ասոնց վրան վաղեցին . Թիդանօներուն երկուքին ալ տիրեցին . Միացեալ Նահանգաց զօրքը ցրուեցին . որոնցմէ ուլ որ կարող եղաւ նէ սան Ֆրանկսօ վանքը փախաւ , և հոն ապականեցաւ : Ետը վրայ Սթօք Ճէնէդալը քաղաքը նորէն ձեծել սկսաւ մինչեւ ամսոյն 15 իրիկունը . և այն ատենը քաղաքը ամուս , և մինչեւ պարտոր գնաց :

Արկեց ետքը հառած լուրերը իրարու հակառակ են : Կ'սենն որ՝ Էֆեթոսները կուրեն չի դադարելով վերջապես Աթոգ ձենեապը հարկադրեր են քաղաքին դուրս ելելու . և ասոր վրայ իրենք ալ սրտուտեր են . և ուրիշ տեղերէն մէքսիքացիք ալ քաղաքը կը ժողվուն եղեր : Սիպեալ նահանգացի կառավարութիւնը Վերաբրուզէն Մէքսիքո ղօրք կը իրիկ օդնութեան , բայց Վերաբրուզէն Մէքսիքո

երթալու ճամբան դուր է : Կ'երեւի թէ՛ հասարա-
կութեան ոտք ելեւը Ս.բօք ճէնէնալին շատ նե-
ղութիւն պիտի տայ, և պիտի ստիպուի, թէ որ
կրնայ նէ, Սէքսիքցի գաւառէն ետ քաշուիլ մէկ
ամուր տեղ մը երթալ կենալ, մինչեւ զօրաւոր օգ-
նութիւն հասնի իրեն :

U. S. G. 31. 1

Խօնեա քաղաքի սուրբ Աստուածածնի ան
ուսմբ եկեղեցին հին և խորախլած ըլլալով՝ ասկէջ
երկու տարի առաջ Թագաւորական բարձր հրամա
նաւ նորոգեցին, և քովն ալ գպրատուն մը շինե
ցին, ուր հարիւրէին եվել տալայք՝ որ անկէջ առաջ
ինչ ընեղքեկն չի գիտնալով կարգաւ գրելէ զուրկ
Թափառական կը պըտըռէին, ժողովուցան, կար
գաւ գրելու հետեւել սկըսան: Խօնեացիք ասիկայ
տեսնելով սրտենին աւելի տաքցաւ գպրատանը
վրայ, և գիտութեան փորժացեա մէն ալ ունենա
լու կը փափայէին: Բայց եկեղեցին և գպրատունն
ալ պարտքով շիներ էին, քաղաքին բնակիչ յոյնե
րէն և տաճիկներէն հարկեր հազար զուռուշ
պարտք ըսած էին, և հիմաւ այս առնելիքի տէր եւ
զոյները իրենց ըստակը կ'ուզէին, և նեղութիւն
կուսան: Այս նեղութիւնաւ խօնեացիք դպրա
տունը ծաղկեցնելուն հոգն ալ մոռցան, ազատե
լուն կերպը մտածելու սկըսան, որովհետեւ առ
նելքի տէրերը կ'ըստառնան եկեղեցին և գպրա
տունը գոցել տալու: Իրենց մէջ ասոր ճարը հոգա
լու մարդ չի կայ, ուստի իրենց առաջնորդին գի
տութեամբը, որ է Լեկիւրիւշի առաջնորդը, բազ
մակընիք ազերսագրով Խօնեայի առաջներէջ տէր
Պետրոս քահանայն կ'առանգնուսօլի իրկեցին, որ
վեհափառ Սրբազան Պատրիարքին առաջարկեց բեւ
րած ազերսագրութիւնը, և Սրբազանն ալ ժողո
վոյն առաջարկեց, որ աղաջեցին Սրբազանին, որ
պէս զի այն քահանային ձեռքը կոնգակ մը տայ, որ
Սյարսաղաքին և չընդկոյից ամէն եկեղեցիները
երկայ, և ժողովուրդէն կամաւոր նուէրք հաւա
քէ եկեղեցւոյն և գպրատանը պարտուց պարտու
թեանը համար:

Վերադառնալով թան յատուկ է՝ որ քաղաքի և երկրի և հայրենիքի և օտար կողման խաղաթիւն չընկելով՝ որ տեղ որ եկեղեցի լսեն նե՛ իրենց հաւսարակաց հօրը տունը գիտեն . և տէրն մեք՝ որ առ տուածային պաշտօն կատարուած տեղին համար իմ հօրս տունն է ըստ, մեղի ալ իրաւունք տուաւ նոյն հայրը մեղի հայր անուանելու, « Հայր մեր որ յերկինս ես » ըսել արդէնցնելով : Վարդապետներն ալ մեր աղբին կրթութեան տեղը կ'ըլլան : Ուրեմն թէ որ եկեղեցին Վասուծոյ տուն է, և մենք զառ տուած մեղի հայր գիտեմք նե, աղէկ մտածուելի մըն է այն որ մենք կը հրաւիրուինք մեր հօրը տունը պարտք տալուելու : Վարդապետն ալ նոյնպէս աղատ ընելով՝ աղբերնաւ կրթութիւնը կը գիրաւ յընեմք, և կրթութիւնը որքան շատ տարածի մէջերնին նե՛ այնքան աւելի պարտանք է մեղի : Վստիք կ'ըսեմք հասարակութեան յիշեցնելու համար՝ որ թէ որ ատուածահաճոյ և աղբօրու բանի մը մասնակից ըլլալ կ'ուզեն նե՛ ա՜ն հիմայ է առիթը, իրենց կամաւոր ողորմութիւնը առատօրէն տալով կամ իրիկով յիշեալ քահանային ձեռքը :

— Յսկոք արքեպիսկոպոսը, որ տառնէ մը 'ի վեր իր տիրութեանը համար հոգեւորական պաշտօնէ հրաժարուած՝ Լշիպ կը նստէր, ամիսս 8 ին առ Աստուած փոխեցաւ, և 9 ին՝ Թաղման հանդէսը կատարեցաւ։ Այս լուսահոգին բնիկ ըստամպոյնի, սուրբ Լըրստաղէմի միաբան էր, և Լըրստաղէմի նուիրակիւթիւն ալ ըրաւ. ետքը ետեւէ ետեւ Լնկիւրիւշի, Քանտամայու և Թէքքիրտաղին առաջնորդ եղաւ։ Վրաս սնբուժեւի հրահանգով՝ Թիւն մը գաղով՝ Թէքքիրտաղին առաջնորդութենէն հրաժարուելէն ետքը երկու տարին մը չափ քաշած տաւադարներէն հիմայ հանդէսցաւ։

— Իրիստոսաղոթը և բարեպաշտոն Սյուսեք ամիրայի անունական որդին Պետրոսիկ աղայն հոկտեմբեր 21 իր գովելի ուսման սիրովը շարժեալ այցելելով իհր իհր թիայ Սամաթիայ դպրոցին, ուր ամեն ուսմանըը մանր մանր քննելով և շատ շնորհակալուելիւն ցըցընելով մանկանց յառաջադիմուելեանը կը շնորհէ դպրոցին գաղղիւրէն մեծ աշխարհագրուելիւն մը, որ կը սարունակէ ամենայն աղբայ հաւմաւստուելիւն, և խառաղարէ է որ նոյն դպրատան գըբըրտուել քանի մը լեւոտէ դըբըրով լեյուտէն . ուստի ի նշան երախտագիտուելեան այս երգը երգըցին աշակերտը Սամաթիայ սուրբ Սահակեան ընկերուելեան դպրոցին :

Նորագոյն խաղաղութեան հետ ի պարհառ յովհաննէս Կապար ,
Գլխաւորէլ ապստոսական Սեփակ Ներքոյն ճարարար .

ատեն քննարկի որչափ որ գինիի ամանները գինու
ցան, և մինչև որ բոլորովին չի սրտապուհեցան նե
բանը վերջ չի գնաւ : Ինչ որ է նե, որովհետեւ
ամեն բան վախճան ունի, աս ալ վերջացաւ : Եւ
իրենց խորհրդածութեանց ինչ կերպ ըլլալը հասարա
կութիւնը ծնունդէն ինչպէս միջոցաւ իմացաւ :

Արքային քրիստոնեայ տան մը այցելութիւն ը
նելը իրօք անանկ կարգէ դուրս մարդասիրութիւն
մըն է, ինչպէս աս նամակը գրողը կը համարի : Աս
բանին վրայօք շատ հեռուն չեմք մտնի : Ինչու որ
առջի ատենները թաղաւարաց անձերը անանկ պա
շարուած ու պահպանուած էին, որ նաեւ գետապա
նաց անտեսանելի էին : Բայց բարեկիցատակ սուր
թան Սահմուտը իրեն նոր կարգադրութեանցը
մէջ ան շղթան որ զինքը իր ժողովուրդէն զատ կտարած
էր, խղճեց ու մէկդի նետեց : Երբին Վեհափա
ռութիւնը ոչ միայն շատ անգամ յարգի վառօդա
պետներուն և հանգուցեալ Յարգի Քաղաք Ար
թիւնին քունը կ'երթար, այլ աս վերջի սրբանշնի
մարդուն անկողնոյն քովն էր անոր յետին վայրկեանին :
Հիմակուան թագաւորին ալ իր վեհափառ խորհրդ
ճամբէն դուրս ելած չէ : Եւ ամեն ատեն իրեն հա
ւատարմարար ու երկայն ժամանակ ծառայողներուն
մարդասիրութիւն ցոյց տալէ չէ պակսած : Աս հռչակա
կաւոր գերդաստանին գլուխն ալ (Վճ որդիին հո
գւոյն, ինչու որ ալ որդի չէ) իր երկար և աշխատե
լի պաշտօնին մէջ հիւսնադրութեան մը պատահած
ըլլալով իր արքունի տէրը որն որ անանկ մէկ պիտու
նի մարդու մը կեանքը մահուանէ աղտոտելու կը
փափայէր, օգտախառնութեան ելլալու հրաման տը
վեր էր : Բայց սրբէս զի ասոր ատանկ իր պաշտո
նէն հեռանալը հասարակութեան առիթ մը չըլլայ
կերպ կերպ մեկնութիւններ տալու, Արքան իր սո
վորական բարեարտութիւնը երաւ անոր տունը եր
թալով պատուեց նոյն գերդաստանը և իրեն երկու
կենդանախիւր շնորհեց : Սակայն մեր արքաաւար
գրողը աս բաներէն մէկին ալ տեղեկութիւն չու
նենալուն, « հանձնարիմաց ժողովուրդը, կ'ըսէ,
աս բանին ճիշտ մեկնութիւնը տալու չուշայալ »
և սիրաւ ելած կ'որոշայ թագաւորին փախճանին
վրայ ասանկ. « Արքան շատ չի քննի ինքզինքը իր
փափոխաբար դրացին, Օթօն թագաւորին աս
տիճանը պիտի հասցնէ » : « Այսու ամենայնիւ Ար
քային աս հեղուան աս կերպ անկախ գնացելին,
կը շարունակէ մեր գլաւարձաբոս գրողը, բանի մը
անմեղադրական պարագայները կան » : — Ի՞նչ են,
հասկնանք : — Տիւղ օղլուները որ հիմակ աս
կերպ պատուեցան Արքային, դարէ մը ետէր է որ
արքունի պալատին սեղանաւորը գտնուած են :
— Հատ աղէկ, բայց սակէ ինչ կ'ըսէ : « Այս իր
բացատրութիւնը : « Արքայի ժառանգական վե
հա կամ հարստութիւնն չըլլալուն, տերութեան
գործակալներուն ամեն ալ կ'ըսէին սկիզբէն մինչև
վերջն սեղանաւորներուն պարտական ըլլալ ու կեր
պին մըն ալ անոնց գերի դառնալ : Աս ասկէ ալ
աս բնական հետեւանքը կ'ըսէ որ գրեթէ ամեն
գործ, իշխանութիւն, մեծամեծ աստիճան, ինչ
ուան նաեւ քաղաք, աս խաբէրայններուն քով գը
րաւ գրուած են » — Հատ բարով, — ուրեմն աս
բացատրութեան աս մակարեւելու ենք թէ Ար
քան իր երկիրը իր սեղանաւորին գրաւ գրած է,
և աս պատճառաւ անոնց գերին դառնալով, « կը
ջանայ որ թէ իրեն և թէ իր արքունի կաշկիւն ունե
ցած սնտոյ պարտաւորութիւնը վարձահատոյց ընէ
աս կերպ տրտմութիւններով » : — Այս աս է եւ
զեր լրագրին նամակագիրին վիճաբանական բացատ
րութիւնը, որով հաճեցէր է ռուսիկ ժողովուրդը
խաբել :

Ի՞նչ, իրաւի ինքը անանկ է միտքը գրեթէ թէ
Արքան սարկի կողմանէ սերիչի կարծաւթութիւն ունի,
կամ թէ Տիւղ օղլուները ստակ բռնող, ծախքի,
կամ ինքզինքն են : Իրեն ասանկ ծիծաղական սխա
լմունքը և ոչ մերթելու արժանի կը համարիմ : Ին
չու որ մէկուն առատաձեռն պարգևները իրեն ինչ
աստիճան հարուստ ըլլալը կը յայտնեն, ինչպէս որ
միւսին ալ յատուկ պաշտօնները կը ցոյցնեն իւր
գործին սահմանաւոր ըլլալը : Աս հռչակաւոր գեր
դաստանին համաստութիւնը և հաւատարմութիւ
նը դարէ մը ետէր փորձուած ըլլալուն, թէ հիմա
կուան Արքային և թէ բարեկիցատակ նախորդնե
րէն ասանկ յանձնուած է պարտական, մարտախի
յո՞ճի պաշտօնիսն և ծիծաղի երանայունք : ուստի ասկէ
է որ երանայունք արագիւր կը կոչուին, և որովհետեւ աս
ստակ պատուանուն մըն է, թէ որ անգղիական օ
րագրին նամակագիրը ինքզինքը արագիւր կընայ համա
րել նե, Տիւղ օղլուներն ալ արագիւր կը համարվին :

Ան հարաւորագրին յանգեցնութիւնը ինչպէս
որ սահման չունի նե, անանկ ալ իր շարտարմութիւ
կշտանալը չունենալը յայտնի կ'երեւայ : Ինչու որ
միայն մասնաւոր անձանց վրայօք շարտարմութիւնը
բաւական չէ սեպել, այլ պէտք է որ դաս մը մար

դոց վրայ ալ յարձկն : « Ո՛ր որ գիտէ նե, կը շարու
նակէ նոյն գրողը, աս մարդոց պաշտօնին բնութիւ
ն և քաղքին մէջ ունեցած ազդեցութիւնը, երկար
բարակ բացատրութեան կարօտ չէ : Ասոնց ասանկ
մէկ սիրտ մէկ հոգի ըլլալն է Տաճկաստանի մէջ եւ
ղած բոլոր գեղութիւններուն առաջին պատճառը :
Երկրին մէջ ստըլի տէր մարդիկ միայն ասոնք ըլլա
նուն, սեղանաւորութիւնը, ծախքի-թիւնը և ին
քզինքն-թիւնը բոլորն ալ ասոնց ձեռքն է » :

Իրաւի, աս մէկ զարմանալի ձեւ մըն է խորհե
լու և վիճելու : Աս խաբէրայնութիւն (պախաբէրութիւն)
ամենէն մեծ յանցանքը իրենց հարուստ գանձիւր
կ'ըլլայ կոր, կամ իրենց բաներնին գործերնին աղէկ
գինաւը, անանկ որ ինչուան նաեւ խաբէրութիւն
ուսանի մէջ աղաւթի չեն համարիր : Աս որովհե
տեւ զուրու չի տէր միայն աս մարդիկ գանձեր են,
ուստի նոյն տերութեան մէջ եղած բոլոր գեղութե
ան առաջին պատճառ հայ սառաֆները պէտք է
որ ըլլան : — Ի՞նչ, արդեօք կարծէ՞ր տալ կ'ուզէ աս
մարդը թէ երկրի մը մէջ եղած ամեն չարքը ստըլի
տէր մարդոց կը վերաբերին : Կամ թէ ալ աւելի
բայց ըսեմ. նոյն չարքը հարստութեան հետ ան
ընդունելի կապակցութիւն մը ունին : Թէ որ աս
ասանկ է նե, մեր ալ բնականաբար վրայ կը բե
րենք թէ մեր գտնուած վիճակը ինչպէս հետ բազ
գատելով այնչափ գ.գ.գ. չի կրնար ըլլալ : Բայց
կարելի է որ նամակագիրը ստիպէ զմեզ վկայելու
թէ անգղիացի պախաբէրութիւն պաշտօնը աս տեղի սառաֆ
ներուն գործէն շատ տարբեր է : որովհետեւ աս
մարդիկը անանկ են համարուած որ բոլոր երկրին կը
տիրեն իրենց զօրաւոր ազդեցութեամբ, ինչպիսի
թագաւորն ալ ուղած աստիճանի ստանդարտն կը բե
րեն : Թէ որ աս ալ ստացէ է նե և գրողին համեմատ
հաւանութիւնը, ճիշդ այդ է նե՝ որ Անգղիացի տե
րութիւնը գիտնայ աս բանը, որ ասկէ ետեւ աս
ծիծաղ ընթերցելու երաժշտութիւնները խորհրդայն
Դուրս իրկուելուն տեղը չիտակ Աստուծոյ ընկե
րութիւն (սոքախիւս) իրկուելն :

Սակայն կարելի ալ է թէ աս մարդը մեզի տուի
որ բարոյական ճշմարտութիւն միտք բերենք թէ « Իր
ին է միայն ընդ ծակ ազան անցանել քան մեծա
տանց յարքայութիւնն այս մասին » : Ինչու որ իրենց ազա
հութիւն չի կրնար զսպել զիրենք որ մեղքէ ետ կե
նան : Բայց աս ալ ասանկ ըլլալով, կրնայ մի դաս
մը մարդոց մեղքը բոլոր ազգի մը վրայ ծանրանալ :
Թէ որ աս ասանկ է նե, վայ իրեն որ անգղիացի է
գանձեր : Ինչու որ ինքը կրնայ մեզի պարծնալ
Ռօթհայլի, Պեռլինի, Բուքինի անուններով,
և այլն, և այլն, որոնք շատ աւելի հարուստ, ուստի
շատ ալ աւելի մեղաւոր և բամբասանաց արժանի են
քան մեր սառաֆները : Ուրեմն ինչ իրաւաբէ կ'ըսէ
թէ : « Աս հայ սառաֆներուն ասանկ գործերու մէջ
գանձերով կարելի է որ իրենց բնիկ պաշտօնը
կատարած կ'ըլլան, ինչու որ տաճկներուն համ
արմանը մէջ ասոնց իրք թէ զարմին անունը պօշի
է :

Այս անգղիացի անունը, որն որ ոչոքիսի
հիմարական խօսքեր գրելու յանգեցած մարդու մը
վրայ անարժանութեամբ գտնուելով կ'աղաղակէ : Աս
մարդուն սուտ ու բուտ խօսքերուն մէջ բռնած տը
րամաքանութիւնը կընելու որ ըլլանք բոլորովին ու
չինչ կը գտնուի : Ինչու որ Տիւղ օղլուները նախ ի
րեն նպատակ առնելով, անկէ կը դառնայ սառաֆնե
րուն, և աս սառաֆներն ալ հայ գտնուելուն, (ՈՒՍՏԻ պէտք է որ իր շարտարմութիւն ու բամբա
սանայ թոյլը հայոց ազգին վրայ թափէ) : Իրանկով
ինքզինքը ստիպանէ հասարակաց կը գտնուի : Եւ
հիմա իրանկ բոլոր հայ հասարակութեան, յանուն
անոր իրաւանցը ու պատուին, բողբեղ հարկ կ'ը
լայ թէ « Իմանէ՛լ մըն է եկեր ի գաղափարս, ի
րաւի դանիէլ մը » :

Ան ձեռքէն ուրիշ բան չի գար, այլ միայն Օ
րօքօրոյ ճշմարտին առաջարկել թէ ասկէ ետ
ըր հուշագրին տրամաբանութիւնը մէկգի գնեն,
ու աս նամակագիրն աղաչեն որ իրենց նոր գաղա
փքը մը չինէ արամաքանութեան վրայ : Որովհե
տեւ պէտք է որ ճշմարտութիւնը զուցեմ, ուս
տի կը պարտաւորինք գիտել տալու մեր զուարճա
խօս արամաքանին թէ ան խոցաւորական փառ անունը
որ ինքը պարծնաւոր մը կ'ըսէ թէ տաճկները հա
յոց կը կանգնեն, ճիշդ իր ըսածին պէս չէ : . այլ
պօշուր ինքնաբէր է : Եւ ինքը աս բանին վրայօք աղէկ
աղէկ տեղեկութիւն ասանալու համար աշխատան
քէ չի փախչիր նե (թէպէտ և իրեն կը իրաւանք որ
զուր տեղը չի հոգնի, ինչու որ եթէ աղաւթութիւն
երջանակութիւն է, յիմարութիւն է գիտուն գրա

1. Բունիկ լեռնաւոր բերքիմը փաղարն է : Եւ այն տեղի առեւ
տուր տէր մարդիկը իրենց յատկացուցած լեզու մը ունին որ ամեն
մարդիկ չեն հասկնար այն լեզուէն : Աղաւթ բառը իսկ տեղ կը գոր
ծածնէ, որով լեզու կ'ուզէ յոգնածին հեղինակը աս տաճկներն մեր
խօսքը թէ երանայունք արագիւր քան քեզիներ :

նըլը) ան ատենը զարմանալով կ'իմանայ թէ աս
փառանքներ միայն հայոց չէ տրուած, այլ բոլոր
կեանքը եղանակաւ առանց խորութեան : Աստի
կ'աղաչեմք որ ներդաւիր ըլլայ մեզի թէ որ մեր
հայերս ալ համարձակինք աս մասին մէջ զինքը
մեզի հաղորդակից համարելու, ինչու որ իրեն
Վեհափառ Տիւղ օղլուն ալ, իրեն բնական քաղա
րութեանը և մարդասիրութեանը չի նայելով, աս
կողմանէն աղաւթ չէ :

Արքաւորուածէս ետքը անշուշտ պիտի զարմացուի
թէ ինչպէս ասանկ խառնափնդոր ու սրտայոգ գը
րուածք մը ծնին թարի պէս երեւելի լրագրի մը
էջերուն մէջ տեղ գտած ըլլայ : Բայց ասոր վրայ ալ
շատ չենք զարմանար, ինչու որ աղէկ գիտենք թէ
ամեն մէկ նամակը օրագրոյն տիրաջը ասոք լրացի
ստորանք կ'ըլլայ : ասկէց ի դատ հասարակութիւնն
ալ պէտք է որ գիտնայ ու տեսնայ թէ նոյն լրագրի
ըլ յատուկ նամակ գրող ունի Պօլիս : ուստի շիտակ
կամ սխալ գրուածը տպելու է : Այլ թող տպեն ու
ձեռքերէն ուրիշ գեղութիւն մըն ալ կրնայ գալ
նե ընեն, թող մեզ փառ անուամբ կոչեն : Այնք
մեր կողմանէ բարոյական ճշմարտութիւնը առաջ
կը դնենք թէ « Ինչու են ինչ կ'ըսէ » : Բարդ ին ինչ
անուն որ տալու ըլլանք, վարդութեան չենք
ոչ ալ իւր աղետութիւնը կը կարծնորեն : Աստի
մեզ խածնել ուղղութիւնը թող խածնէ : մեր գիտենք որ
իմին բնութիւնն է խոցելու : Բայց հայոց ազգը
անվիրաւորելի է : Ինչու որ իրեն բնաւորութիւնն
ալ անպարտաւելի է : Իրեն սեփական մէկ սրափ
նա (բնական զօրութիւն) մը ունի որ զինքը աշխարհ
գարեբու պատահարներուն մէջ պահպանէր է, ու
ասկէց ետեւ կարող է նոյն Արքային ու բարոյական
ուժը գեմ գնել ու պահել զինքը թուաւոր խոց
թուածներէ ալ :

Կոպարնիս-պօլիս
16. հոկտեմբեր 1847 :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Արքային ճշմարտին երկրորդ հանգստարանը Բայրաթլու
պարտաւորութիւնները պետութեան պարտաւորութեան հան
գաւարանին պարեմին զննութիւնը միշտ այս օրս էս մնայ և
Դեռ ամիս չափ ալ պիտի ուղանայ միշտ որ երկրորդ հան
գաւարանին պարտաւորութիւնները ամբողջ կապարանին : Բայց ու
րիշեպէս հնար է որ, անսխալ կալած ընէ ինչ, ընկերութիւ
նը երես ճերմակութեամբ աշխարհ միշտ հիմա չի իրաւ հաւ
րանելուն համար է որ ուղարկող զննութիւնը : Իսկ անկէ
հաճ ընդհանրութեամբ փառաւորութեան համար ալ, ճշմարտին ընկե
րութիւնը լրագրին միջոցաւ իր ծանոցանքը հասարակութեան
նը որ ուժ ու իշխան աշխարհներուն հայրենին կամ ինամա
ծութեան իւր հոն աշխարհաբան պաշտ զննել հեպտաբոս ուս
մանքներն մեջ նե, աղաք է երկաւ ճշմարտը հասանք մէկ
վարձապէս ընկերութեամբ : Եւ այն պէր ուսմանալ
պէս առջեւ առանց զննել աս աղաքն ինչ վարձապէս :

Արքային սահման իրաւաբան անգղիացի վարձապէս մը իր
փոխալ ծանոցանքը հասարակութեանը, որ Պէյօղլու փո
րո-էօլը իր նախաձեռնութեամբ պիտի սկսէ անգղիական քաա աս
լու : աս վարձապէսն քաա առեւորդ աշխարհները, իրին օ
գոս մը պիտի ունենան : Մը մը որ աս իրաւան անգղիացի
հաճ պիտի սորվին և մը մը որ բաւարարին պիտի բա
յո-ի որ, աս ալ իրեն-որ բան մըն է : Եւ մը մը կապարան
սորվել ուղղութիւն : Եւ իր- քարէր ծանոցանքը որչէր է քաա
պար- համար, սառաֆներ պիտի ըլլայ սառափան աղափան
կա ծամը 7 էն միշտ 10 ր և իրին-նը միւսնոյն ծամը :

Այս 3 քօրօնաւ պիտի ասան մէկ աշխարհ : Թէ
որ աս մարդուն վրայ մարման անգղիացի-թիւններ առեւ
որ-ը ըլլայ նե իր Պէյօղլու պալատ բաղար քեզիվաւս
Պ. Օթմիս խառնութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԻՆՈՒՄ ԼԵՍԳՐԻՍ
Յիւլ. Պ. Տէր Կրպ. Չամբար :
Սիրիւ Աղաթիւն :
Ի Պալի նոր խան :
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ
Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԳՈՎԱԶԱՆՆՈՒ ՄԻԿԱԷԼՏԻՍՏԵՆ